
DATE PRIVIND REPRIMAREA MIȘCĂRII REVOLUȚIONARE DIN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 1924—1929

ELISABETA IONIȚĂ

Continuînd lupta de veacuri pentru eliberarea socială și națională, cele mai bune tradiții ale mișcării muncitorești și socialiste din România, Partidul Comunist, încă de la crearea sa, a îndeplinit cu fidelitate rolul de exponent al intereselor clasei muncitoare, ale întregului popor. O dată cu crearea Partidului Comunist Român, clasa muncitoare a fost prezentă și și-a spus cuvîntul în toate evenimentele mai importante ale țării, s-a situat în fruntea luptei pentru progres social. Este aceasta un merit al clasei muncitoare și al celor ce s-au situat în fruntea luptei ei — comuniștii — căci fiecare succes a fost obținut numai prin înfruntarea și înfrîngerea opoziției claselor dominante, a autorităților represive burghezo-moșierești. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul prezentat cu ocazia celei de-a 45-a aniversări de la crearea P.C.R., „Încă din primii ani ai existenței sale, Partidul Comunist a fost nevoit să înfrîngă prigoana dezlănțuită de clasele dominante”.¹

Creșterea prestigiului Partidului Comunist și a influenței sale în rîndurile maselor largi populare, încă din primii ani de activitate, a stîrnit ura înverșunată a claselor exploatoare, care vedeau în partid forța organizatoare și conducătoare a luptei poporului pentru libertate, dreptate și o viață mai bună. De altfel, teama guvernanților față de noul partid înființat în mai 1921 și-a găsit expresia chiar în brutala arestare a delegaților participanți la Congresul de constituire a P.C.R. „Desigur — constata Gheorghe Cristescu, secretar general al C.C. al P.C.R. în iulie 1923, descriind situația grea în care desfășura activitatea Partidul, — situația noastră aici legală, acolo ilegală, în altă parte semilegală, constituie o piedică grea pentru organizarea noastră unitară. Și acum ca și înainte, Partidul are mult de suferit sub presiunea reacțiunii, care din cînd în cînd și acum trece la teroarea fățișă. Cu excepția unor orașe, Partidul nostru peste tot este ilegal, însă și acolo unde în mod oficial sîntem tolerați, nu avem dreptul să ținem ședințele și adunările noas-

¹ Nicolae Ceaușescu. *Partidul Comunist Român, continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, Buc. Editura politică 1966, p. 24.

tre... În orice caz ne este clar că teroarea trebuie să izbucnească dintr-un pretext sau altul... guvernul și-a trădat intenția de a pune Partidul în afara legii la cea mai mică mișcare”².

Intențiile guvernanților de a lovi decisiv în Partidul Comunist și în mișcarea revoluționară s-au făcut vizibil simțite în primăvara anului 1924 când, în urma hotărârii luate de Consiliul de Miniștri de a aplica decretul-lege din 1920, privind instituirea stării de asediu, la 5 aprilie 1924 a fost emisă Ordonanța nr. 1 a Comandamentului Corpului II Armată, prin care se introducea starea de asediu. Acest act a produs o adâncă nemulțumire și vii frământări în rîndul maselor din întreaga țară. Înseși ziare burgheze, ca „Adevărul”, „Neamul românesc”, „Le Progrès”, „România” etc., prin conținutul articolelor cuprinse în coloanele lor, în zilele ce au urmat, erau „de acord în a protesta contra loviturii guvernului”³. În ziarul „România”, organ al Partidului Național, de pildă, în articolul intitulat „Starea de asediu”, se arăta că „Nu starea de asediu”, poate asigura liniștea și dezvoltarea normală a țării, ci un regim de ordine, corect și legal. Nu putem primi fără a nu protesta împotriva oricărui act arbitrar și ilegal nici ordonanțele date”⁴.

Mergînd mai departe cu măsurile represive îndreptate împotriva Partidului Comunist și a mișcării muncitorești în ansamblul ei, voind să lipsească clasa muncitoare, masele muncitoare de conducătorul lor firesc, guvernul burghezo-moșieresc a adoptat măsura interzicerii activității Partidului Comunist. În virtutea prevederilor Ordonanței nr. 2 a Comandamentului Corpului II Armată în care se arăta că va fi pedepsit cu închisoarea „Oricine va propovădui prin viu grai sau prin scris schimbarea formei de guvernămînt”⁵ și de asemenea, în virtutea legii stării de asediu, autoritățile au dispus „Desființarea Partidului Comunist Român, S.R.I.C., precum și a tuturor organizațiilor cu caracter comunist, ca: Tineretul Comunist, Prietenii Naturii și Comitetul feminin comunist”⁶.

Intenția reacțiunii din România de a decapita mișcarea muncitorească, scoțînd Partidul Comunist în afara legilor, n-a reușit. Deși i-a fost interzisă activitatea legală, totuși P.C.R. a continuat să activeze în condițiile deosebit de grele ale ilegalității, condiții de mari primejdii, de cruntă prigoană, organizînd și conducînd lupta maselor largi populare pentru cucerirea unor importante revendicări economice și politice. „Partidul Comunist trăiește și va trăi. În ciuda măsurilor bestiale ale guvernului, Partidul prinde noi puteri. Răpindu-i-se legalitatea Partidul va lupta ilegal, lărgindu-și activitatea și organizația”⁷, se arăta pe această linie într-un apel al P.C.R. din iulie 1924.

² Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, inv. nr. 8, dos. 19, f. 59.

³ „Adevărul”, din 27 iulie 1924.

⁴ „România”, din 6 aprilie 1924.

⁵ „Monitorul oficial”, nr. 159, din 24 iulie 1924.

⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, dos. nr. 54, f. 458 (referat întocmit de comisarii regali la 29 iulie 1924).

⁷ *Ibidem.* inv. nr. 8, dos. 21, f. 173—176.

Cum se știe, o dată cu ilegalizarea P.C.R., a fost interzisă și apariția organului central de presă, ziarul „Socialismul”⁸.

Exprimîndu-și indignarea față de interzicerea samavolnică a apariției „Socialismului”, cititorii ziarului au protestat prin scrisori și telegrame în acele zile pe lângă Ministerul de Interne și pe lângă Direcția Poștelor⁹. Încercînd să refacă pierderea grea suferită prin interzicerea apariției gazetei „Socialismul”, P.C.R. a hotărît editarea în locul acesteia a unui nou ziar — „Lupta comunistă”, la 10 aprilie 1924, care purta pe frontispiciu inscripția: „« Socialismul » a fost suspendat, Trăiască « Lupta comunistă »”, simbolizînd ideea continuității ce anima pe editorii noii publicații. Referindu-se la acest fapt, un material de partid releva: „În aceeași zi cînd s-a suspendat ziarul „Socialismul”, noi (membrii Partidului Comunist — n.a.) am și scos un altul cu titlul „Lupta comunistă”¹⁰.

Protestînd contra acestei măsuri samavolnice, ziarul „Lupta comunistă” sublinia în acele zile: „Glasul muncitorimii nu va putea fi înăbușit. Ea va ști să-și apere drepturile i sugrumate de ilegalitățile fățișe ale guvernului de clasă... Partidul Comunist știe că sub regimul brutal al burgheziei nu se poate aștepta la libertate și egalitate”¹¹.

Ilegalizarea Partidului Comunist Român, zecile și sutele de arestări care au avut loc, interzicerea apariției ziarului „Socialismul” și apoi a „Luptei comuniste” au trezit un sentiment de adîncă revoltă atît în rîndul clasei muncitoare, cît și al altor categorii de oameni ai muncii. Împotriva acestor măsuri samavolnice s-au pronunțat cu hotărîre numeroși oameni de cultură, personalități politice burgheze, cu vederi progresiste. Semnificativ pe această linie este, de pildă, articolul semnat de C. G. Costa-Foru, intitulat „Desființarea unui partid?”, în care preciza: „Protestez din toate forțele mele contra odiosului ordin de zi”¹². Față de arestările numeroase care au avut loc împotriva comuniștilor și altor militanți revoluționari, Nicolae Iorga și Virgil Madgearu au cerut în acele zile organizarea unei anchete. „Față de intervențiile d-lor N. Iorga și V. Madgearu cum și de protestările presei asupra tratamentului la care sînt supuși comuniștii arestați s-a orînduit o anchetă”¹³, remarca în legătură cu aceasta unul din ziarele vremii. Numeroase au fost protestele trimise autorităților și publicate, multe din ele, în ziarele burgheze ale vremii „Adevărul”, „Aurora”, „Lupta”, „Dimineața”. Unul din aceste proteste, de pildă, semnat de Șerban Cioculescu, pe atunci doctorand în litere, se ridică cu vehemență împotriva arestării unui grup de comuniști, cuprinzînd pe Elena Filipovici, Gheorghe Cristescu, Marcel Cahane, Alexandru Mihăileanu și alții. „Această stare de lucruri — sublinia el — nu trebuie să

⁸ Prin această măsură, se arată într-un document de partid, „Redacția cit și localurile noastre de partid au fost închise. Redactorul Vasilescu Vasia a fost arestat”. (Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, inv. nr. 8, dos. 27 f. 30—32).

⁹ „Lupta comunistă” (ediție specială), din 10 aprilie 1924.

¹⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fond. 1, inv. nr. 8, dos. nr. 27, f. 33—34.

¹¹ *Ibidem*, fond nr. 1, inv. nr. 8, dos. 27, f. 41—42.

¹² „Adevărul”, din 2 august 1924.

¹³ *Idem*, 23 aprilie 1924.

mai dureze. Persecuțiile metodice avînd drept scop desființarea unui partid politic... sînt de natură a ne atrage complectul discredit în străinătate”¹⁴. Semnificativ a fost de asemenea și protestul unui număr de aproape 200 de studenți și tinere cadre didactice din diferite facultăți ale Universității din București, care declarau: „protestăm cu energie și cerem sprijinul întregii intelectualități împotriva tuturor acelor violențe și abuzuri”¹⁵. Printre semnatari se aflau Ștefan Voitec — student la Politehnică, Șerban Cioculescu — doctorand în litere, G. Vlădescu-Răcoasa — asistent, Emil Vîrtosu — student în litere, Octav Livezeanu — student în științe, Alexandru Cludian — doctorand în filozofie, C. G. Costa-Foru — student la filozofie și alții.

În apărarea Partidului Comunist și a mișcării revoluționare în asamblul ei, înfierînd teroarea brutală dezlănțuită de autoritățile represive ale statului burghezo-moșieresc, și-au ridicat glasul în acea perioadă o serie de organizații democratice de masă. O prodigioasă activitate a desfășurat pe această linie Liga Drepturilor Omului, organizație condusă de C. G. Costa-Foru. În 1925, de pildă, Liga Drepturilor Omului a editat și difuzat broșura intitulată: „Abuzurile și crimele siguranței generale a statului”, în care, după ce se prezentau depozițiile unor cunoscuți luptători revoluționari arestați, se demascau metodele sălbatice de torturare a celor arestați de către siguranță și poliție.

O bogată activitate a desfășurat pe această linie, în perioada următoare, în anii 1928—1929, Comitetul de amnistie, din care au făcut parte numeroși intelectuali progresiști, ca: C. G. Costa-Foru, dr. C. I. Parhon, Toma Dragu, C. Paraschivescu-Bălăceanu și alții. Prin numeroasele manifeste, broșuri și apeluri, organizația a luat poziție împotriva stării „excepționale ilegale și anti-constituționale”¹⁶; s-a ridicat în apărarea și a cerut amnistierea celor „care au înțeles să-și ridice glasul lor de protest, care au văzut că e datoria lor de cetățeni să ia o atitudine în mod sincer și hotărît în contra acestui sistem de guvernămînt”¹⁷.

* * *

În anii ce au urmat ilegalizării P.C.R., guvernele burghezo-moșierești care s-au perindat la conducerea țării au menținut starea de asediu, intențînd, pe această bază, zeci și zeci de procese politice antimuncitorești, judecate în marea lor majoritate de către Consiliile de război¹⁸. În acest scop, în decembrie 1924 a fost adoptată legea Mîrzescu. Această lege urmărea „ca, prin represalii ascuțite să asuprească mișcarea revoluționară și orice organizații revoluționare”¹⁹. S-a trecut la arestări masive. În anii următori, sute de mun-

¹⁴ „Adevărul” din 14 iunie 1924.

¹⁵ *Idem*, 20 aprilie 1924.

¹⁶ Vezi de exemplu, apelul intitulat „Către opinia publică din România” (Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 180, dos. 4089, f. 95).

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ M. C. Stănescu, *Din lupta P.C.R. împotriva terorii și pentru cucerirea amnistiei generale (1924—1929)*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, nr. 2/1963, p. 3.

¹⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, inv. nr. 8, dos. 22 f. 34—36.

citori, țărani, intelectuali au fost întemnițați, fără a li se găsi o vină evidentă. Printre cei care au fost arestați și deferiți tribunalelor militare s-au numărat cunoscuți militanți ai mișcării muncitorești din țara noastră printre care Gheorghe Cristescu, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Imre Aladar, Elena Filipovici, Gh. M. Vasilescu-Vasia, Petre Crăciun, Constantin Trandafirescu²⁰. „Reacțiunea nu încetează, nu-și micșorează prigoana de loc — se spunea într-un material de partid din iunie 1924. Arestările se țin lanț, când unii se eliberează, alții intră. Nici un respect față de libertăți și legi. Legea este bunul plac al burgheziei”²¹.

Teroarea a fost îndreptată de asemenea împotriva sindicatelor muncitorești și mai ales contra sindicatelor unitare, ca fiind cele mai combative organizații sindicale.

După ilegalizarea P.C.R., deși sindicatele unitare au continuat să-și desfășoare activitatea sub formă legală — fiind recunoscute juridicește — totuși, treptat, ele au fost supuse unei terori dintre cele mai aspre. Văzînd că nu pot să împiedice creșterea tendințelor spre realizarea unității de luptă a clasei muncitoare și că influența sindicatelor unitare în rîndurile muncitorilor devine din zi în zi tot mai puternică, autoritățile burghezo-moșierești au intensificat teroarea și împotriva sindicatelor unitare. Localurile pentru întruniri erau închise, sediile sindicatelor sigilate, activitatea unor cămine muncitorești interzisă. „La Tg. Mureș s-a sigilat sediul sindicatelor, iar la București nu mai lasă pe membrii să intre în sală”²² — se arăta într-un document. În chip asemănător, într-un raport al C.C. al P.C.R. din 1925, se arăta că: „au fost închise căminele muncitorești din Arad și Satu Mare din Ardeal, cel de la Arad cu circa 5 000 de muncitori organizați... Iar activitatea sindicatelor din București etc. a fost persecutată și mai rău”²³. Un manifest al sindicatelor profesionale unitare din Galați protesta hotărît împotriva faptului că „sindicatele unitare din București, Oradea, Timișoara și alte localități sînt închise, iar reprezentanții lor sînt tîrîți în fața justiției de clasă și condamnați pentru că luptă cu curaj pentru apărarea intereselor muncitorești”²⁴. Permanentele persecuții la care erau supuse sindicatele unitare ieșeau în evidență și dintr-un memoriu din 16 aprilie 1926 adresat de reprezentanții sindicatelor unitare din București Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale. Sindicatele unitare — sublinia memoriul — „se văd zilnic șicanate de prezența la ședințe a agenților de poliție”. „O altă serie de ilegalități o formează interzicerea ședințelor educative — culturale organizate de sindicate. Broșuri cu cîntece muncitorești permise ani de zile sînt confiscate”²⁵.

Numeroasele arestări, multiplele persecuții de tot felul împiedicau adesea ținerea unor conferințe sau congrese muncitorești. În asemenea condi-

²⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, inv. nr. 8, dos. 27, f. 43; „Fierarul”, din 1 aprilie 1927.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*, f. 58—61.

²³ *Ibidem*, f. 77—81.

²⁴ *Ibidem*, doc. 2129.

²⁵ *Ibidem*, fond nr. 6, dos. 1345, f. 16.

ții, Congresul general al sindicatelor unitare ce urma să se țină la Sibiu în februarie 1927 nu a putut avea loc. În preziua începerii lucrărilor, o parte din delegați au fost arestați, iar la scurt timp după deschiderea congresului, autoritățile din localitate au pătruns în sală interzicând desfășurarea congresului. O moțiune aparținând muncitorimii din Capitală adunată în sala sindicatelor unitare, protesta contra interzicerii brutale a ținării acestui congres și contra arestărilor care au avut loc. „De aceea, noi ne adresăm, pe această cale, muncitorilor, intelectualilor și opiniei publice din România, demascând această nouă și samavolnică încercare de a răpi muncitorimii dreptul de a spune într-un congres general nevoile și revendicările ei”²⁶.

În pofida terorii, a persecuțiilor de tot felul, P.C.R. a făcut eforturi pentru adaptarea întregii sale munci condițiilor grele de ilegalitate, situându-se în continuare în fruntea luptei maselor largi muncitoare contra exploatarea capitalisto-moșierești, pentru pământ, pâine, pace și libertate.

Încercând să înfrângă voința hotărâtă de luptă a comuniștilor, cercurile dominante burghezo-moșierești au înscenat în continuare o serie de monstruoase procese unor activiști de seamă ai P.C.R. și ai organizațiilor de masă, celor mai combative elemente revoluționare. În august 1925, de pildă, în timpul unei ședințe plenare a C.G.S.U., ce se desfășura în București la sediul său situat pe strada Șelari, ședință la care participau delegați ai sindicatelor unitare din întreaga țară, în sală au pătruns polițiști și agenți de siguranță care au arestat pe cei prezenți, sub pretextul că ședința se ținea fără autorizație, i-au dus în beciurile Prefecturii poliției Capitalei unde i-au ținut zile în șir. Împotriva lor, autoritățile au înscenat un proces ce s-a judecat la București, în intenția de a se grăbi dizolvarea sindicatelor unitare.

Împotriva unor astfel de ilegalități săvârșite de clasele exploatoare, masele muncitoare și-au ridicat vehement glasul de protest prin numeroase întruniri, s-au votat moțiuni și s-au înaintat memorii în care se cerea cu hotărâre încetarea terorii și eliberarea celor arestați. Presa vremii, în primul rând presa muncitorească, a relatat în mod amplu aspecte din desfășurarea numeroaselor întruniri în care muncitorii din diferite centre ale țării au protestat contra măsurilor brutale adoptate de autorități împotriva sindicatelor unitare. Asemenea întruniri au organizat metalurgiștii din București, Brașov, Galați, Tg. Mureș etc., membrii sindicatului C.F.R. — București, comisia sindicală din Sibiu, muncitoarele de la fabrica textilă din Arad, syndicatele din Ploiești, comisia sindicală din Banat etc. În cadrul fiecărei întruniri au fost adoptate moțiuni de protest în legătură cu măsurile de reprimare a activității sindicatelor unitare. Moțiunile au fost adresate de regulă Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale, Ministerului de Interne, Ministerului Justiției și Consiliului de Miniștri²⁷. „Declarăm sus și tare că nu vom înceta lupta pînă cînd nu vom dărîma toate abuzurile și ilegalitățile comise”²⁸ — se arăta într-

²⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 95, dos. 32, vol. I, f. 313.

²⁷ „Facla”, din 9 septembrie 1925.

²⁸ *Ibidem*.

una din aceste mișcări de protest. Drept rezultat al acestor dârze proteste, membrii Consiliului General al Sindicatelor Unitare au fost puși în libertate.

Sfidînd voința maselor muncitoare, lupta lor pentru asigurarea libertății de acțiune, autoritățile burghezo-moșierești au recurs la noi măsuri repressive. Numai în prima jumătate a anului 1926 au fost judecați peste 100 de membri ai Sindicatelor Unitare, condamnați la sute de ani închisoare. În cursul anului 1926 au fost înscenate la Cluj și în alte orașe mari procese. La Cluj au fost implicate în proces 80 de persoane, muncitori și intelectuali, tineri și vîrstnici, membri ai P.C.R., U.T.C., Sindicatelor unitare, Ajutorului roșu și ai altor organizații de masă. Mulți dintre cei implicați în aceste procese au fost condamnați la ani grei de temniță. Este de menționat faptul că în tot timpul desfășurării proceselor au fost folosite cele mai diferite metode de intimidare a celor aflați pe banca acuzaților și a martorilor. „Dezbaterile continuă într-o atmosferă de teroare și de răpire completă a libertății de apărare a acuzaților. Comisarul regal își ia drepturile președintelui, întrerupînd și oprind chiar să vorbească pe acuzați“ — se arăta în articolul „Procesul celor 80 de tineri muncitori de la Cluj“²⁹. Într-un alt articol, apărut după ce s-a dat sentința în procesul de la Cluj, se arăta că „după graba cu care s-a dat sentința, după pedepsele care s-au dat, se poate vedea că e vorba de o nouă lovitură împotriva luptătorilor hotărîți ai clasei muncitoare“³⁰.

Seria proceselor antimuncitorești a continuat și în anii următori. Procesul intentat sindicatelor revoluționare din București în 1927 constituie un început al măsurilor luate de guvern pentru interzicerea activității tuturor sindicatelor unitare din țară.

În 1928, în fața Consiliilor de război din București, Cluj și Galați s-au judecat trei noi procese. Dintre acestea, „Marele proces comunist“, judecat în toamna anului 1928, de către Consiliul de război al Corpului 6 Armată-Cluj, a atras atenția deosebită a opiniei publice³¹. Timp de mai multe săptămîni (10 septembrie — 17 octombrie 1928), în fața instanței burghezo-moșierești au compărut muncitori și muncitoare, mici meșteșugari și mici comercianți, intelectuali, reprezentanți ai organizațiilor muncitorești revoluționare din România: P.C.R., U.T.C., Ajutorul Roșu, Ajutorul Muncitoresc, Sindicatele unitare și B.M.T. Numărul acuzaților s-a ridicat la 76, iar al martorilor la aproape 500. Esența acestui proces antimuncitoresc este bine caracterizată de ziarul „Înainte“, organul de presă al B.M.T., care, sub titlul: „Un proces monstruos“, scria următoarele: „Cei 76 de acuzați reprezintă năzuințele și lupta de dezrobire a poporului muncitor. Sindicatele muncitorești unitare, a căror suprimare se urmărește prin acest proces, reprezintă cetatea de rezistență a muncitorimii, împilării și exploatării capitaliste. La Cluj se judecă libertățile noastre, drepturile noastre cîștigate cu sînge. La Cluj se judecă dreptul nostru la viață, se plănuește înrobirea deplină a poporului muncitor“. „De aici se desprinde lămurit nu numai intenția (autorităților — n.a.) de a

²⁹ „Dezrobire“, din 13 mai 1926.

³⁰ *Idem*, din 20 mai 1926.

³¹ Vezi „Familia“, seria a V-a, anul IV (104), nr. 7 (35) din iulie 1968 (articolul *Lucrețiu Pătrășcanu — apărător al muncitorimii orădene*, de dr. P. Bunta și Gh. I. Bodea).

înlătura din rîndurile muncitorimii alți luptători curajoși, ci și hotărîrea de a suprima sindicatele unitare”³².

Sentiința dată în acest proces reflectă caracterul de clasă al justiției burghezo-moșierești pusă în slujba claselor exploatoare. Din cei 76 de acuzați, 37 au fost condamnați la ani grei de închisoare. Totalul pedepselor prevăzute în sentiință era de 150 de ani de închisoare și 273 de ani interdicție politică. De asemenea, era prevăzută și suma de 715.500 de lei amendă. Între cei condamnați se aflau: Avramescu David, Haia Lifșiț, Sencovici Alexandru, Lazar Ödön, Lénardt Arcadie ș.a. Printre apărătorii principali ai acuzaților din „Marele proces” se aflau Lucrețiu Pătrășcanu, Petre Zisu, C. Vicol ș.a. Lucrețiu Pătrășcanu a apărut cauza celor mai grav acuzați. Într-un discurs amplu argumentat, susținut cu vervă și inteligență, el a analizat pe larg fenomenul ascuțirii luptei de clasă din România acelor ani. Analizînd procesul de concentrare a capitalului, Pătrășcanu a subliniat la proces că tocmai această constituie cauza pauperizării clasei muncitoare, a prigoanei tot mai accentuate a autorităților burghezo-moșierești împotriva sindicatelor și celorlalte organizații muncitorești și, în ultimă instanță, aceasta stă la baza „Marelui Proces”. „Acuzațiile aduse celor implicați în proces — sublinia el — nu sînt decît episoade din lupta de legitimă apărare a clasei muncitoare în fața ofensivei patronale”³³.

În cadrul acestui proces, Lucrețiu Pătrășcanu a fost unul din avocații care au rostit ultimul cuvînt al apărării. „Acuzarea — arată el — a replicat că apărarea n-a reușit să dovedească nimic. Or, de fapt, tocmai acuzarea ar fi trebuit să dovedească, dar pînă la urmă tocmai datorită acestor „nedovezi” ale apărării, acuzarea a fost nevoită să abandoneze cele mai grave învinuiri, care constituiau la începutul procesului însăși esența actului de acuzare”³⁴.

Strădaniile lui Lucrețiu Pătrășcanu și ale celorlalți apărători se includeau în mod organic în marea campanie proletară împotriva acestei rușinoase înscenări la adresa clasei muncitoare din România. Ca urmare, Consiliul de război al Corpului 6 Armată a fost nevoit să achite dintre acuzați 39 de persoane.

Față de creșterea puternică a luptei maselor muncitoare, cercurile dominante burghezo-moșierești au adoptat și o serie de alte măsuri de prigonire. Pe această linie — sublinia ziarul „Fierarul” — s-a înscris „confiscarea ziarelor „Viața muncitoare” și „Munkasélet”, instituirea cenzurii deghizate, oprimarea adunărilor, interzicerea congreselor și întreg cortegiul de măsuri ilegale”³⁵.

Cu toate aceste măsuri și mai ales față de intențiile autorităților de a suprima activitatea sindicatelor unitare, mișcarea muncitorească din țara noastră și-a arătat hotărît poziția precizînd că „Sindicatele sînt o necesitate izvorîtă din nevoile maselor exploatare de la fabrici, uzine, ateliere, magazine

³² „Înainte”, din 23 septembrie 1928.

³³ Cf. art. din „Familia” seria a V-a, anul IV (104) nr. 7 (35) din iulie 1968.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ „Fierarul”, din 1 aprilie 1927.

și birouri. Muncitorimea din București, din toată țara, din străinătate, prin proteste, memorii, iscălituri și întruniri a dovedit acest lucru”³⁶.

Lupta neîncetată a maselor muncitoare din România împotriva mizeriei și exploatării, condusă din adâncă ilegalitate de partidul comunist, a aprins tot mai mult ura guvernanților, care s-au folosit de orice ocazie pentru a da noi lovituri celor ce muncesc și organizațiilor lor. Un asemenea prilej au folosit cercurile conducătoare burghezo-moșierești în aprilie 1929, când, la Timișoara, s-au desfășurat lucrările primului congres general al sindicatelor unitare.

Temându-se să interzică de la bun început desfășurarea acestei importante acțiuni muncitorești, guvernul burghezo-moșieresc a recurs, în împrejurările cunoscute, la câteva zile după congres, la interzicerea activității sindicatelor unitare și a presei acestora³⁷. Prin aceasta, clasele exploatoare urmăreau să dea o lovitură mișcării muncitorești, lipsind partidul comunist de unul din mijloacele sale importante de ținere a legăturilor cu masele muncitoare.

A urmat înscenarea mai multor procese în care au fost implicați numeroși muncitori. Unul dintre procese, cel deschis în august 1929, la Timișoara, a fost prelungit mult timp, amânându-se darea sentinței pînă în noiembrie, ceea ce dovedea teama burgheziei de a nu provoca declanșarea unui val de lupte și mișcări protestatare³⁸.

În timpul acestui proces, ca și la celelalte, acuzații au devenit acuzatori, demascînd cu curaj sălbăticia exploatării capitalistă-moșierești, mizeria pe care o îndurau masele muncitoare de la orașe și sate, făcînd totodată cunoscută opiniei publice din țară, precum și „în fața muncitorimii de pretutindeni teroarea albă din România”³⁹.

* * *

În apărarea celor implicați în procesele judecate în anii 1924—1929 și-au ridicat glasul pe lîngă muncitori, intelectuali, funcționari și țărani din țara noastră și o serie de reprezentanți ai mișcării muncitorești din diferite alte țări. Ei au unit glasul lor de protest cu apelul pe care l-au făcut la guvernul român de a pune capăt terorii albe. În diferite țări au fost organizate întruniri de protest contra terorii albe din România. În cadrul acestora au fost adoptate moțiuni și telegrame de protest care au fost trimise autorităților sau înaintate ambasadelor României din țările respective. Asemenea proteste au fost primite din partea Uniunilor sindicale din Amsterdam, a Federației naționale unitare textile din Franța⁴⁰, a Uniunii ampoloiaților din Belgia, a C.G.T.U. din Franța⁴¹, a Uniunii muncitorilor pielari șepcari, dulgheri din fabricile de tutun din Austria⁴², a muncitorilor englezi din Glasgow⁴³, a Co-

³⁶ „Apărătorul proletar”, nr. 2/1929.

³⁷ Cu toată prigoana existentă, syndicatele unitare și-au continuat ulterior activitatea în condiții de semilegalitate sau în ilegalitate.

³⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 96, dos. 6768, f. 4.

³⁹ „Viața muncitoare”, din 11 august 1929.

⁴⁰ „Facla”, din 21 septembrie 1925.

⁴¹ *Idem*, 26 septembrie 1925.

⁴² „Facla”, din 27 septembrie 1925.

⁴³ „Lupta socialistă”, din 15 iunie 1924.

mitetului intelectualilor împotriva terorii albe din toate țările, cu sediul la Zürich⁴⁴ ș.a.m.d.

Solidaritatea proletariatului francez cu lupta maselor muncitoare din România contra terorii a fost exprimată deosebit de semnificativ în paginile ziarului „România muncitoare”, organul muncitorilor români aflați la Paris⁴⁵. Vii proteste au fost trimise guvernului român de către Comitetul apărării victimelor terorii albe din Balcani, comitet ce activa la Paris. Un asemenea protest a fost adoptat unanim în timpul unui miting ce a avut loc la Paris, în ziua de 25 mai 1925⁴⁶.

Împotriva terorii din România s-a pronunțat prin adoptarea unui protest și Congresul al V-lea al Internaționalei Comuniste din 1924⁴⁷. Pe lângă scrisorile de protest adresate din diferite țări guvernului burghezo-moșieresc din România împotriva prigonirii Partidului Comunist, a sindicatelor și a celorlalte organizații muncitorești, în țara noastră au venit și o serie de personalități pentru a vedea la fața locului formele în care se manifestă această teroare.

În noiembrie 1925, de pildă, a sosit în România H. Barbusse, scriitor și militant de seamă, președinte al Comitetului apărării victimelor terorii albe din Balcani, care întreprindea o călătorie în țările din Peninsula Balcanică, cu scopul de a vedea și a afla direct cum se manifestă teroarea dezlănțuită de clasele exploatoare contra maselor muncitoare. Împreună cu el a venit și L. Vernochet - secretarul Internaționalei sindicale unitare a profesorilor. Prin intermediul ziarului „Viața muncitoare” s-a trimis și un salut oamenilor muncii din România: „Adresăm salutul nostru frățesc și călduros lucrătorilor din România”⁴⁸. În timpul șederii lor în țară, oaspeții au vrut să viziteze și unele închisori, lucru care le-a fost refuzat de autorități. „Știu că acolo unde se ferecă o poartă, trebuie să se ascundă ceva rău în dosul ei”⁴⁹, declara H. Barbusse. Reîntors în Franța el a scris „Les boureaux” („Călării”), carte în care a descris și unele aspecte ale terorii existente în România.

* * *

Prigoana împotriva Partidului Comunist, a mișcării revoluționare cun România nu a încetat, așadar, în anii 1924—1929 nici un moment, ea a cunoscut o creștere permanentă de la an la an. Interzicerea activității P.C.R., arestările și torturările de tot felul, înscenările de procese și condamnările la ani grei de temniță, toate acestea nu au reușit să înfricoșeze pe luptătorii revoluționari, ci, din contră, i-au călit, i-au îndârjit mai mult. „Teroarea dușmanului de clasă—subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu a reușit însă să înfrângă voința de luptă a comuniștilor și a celorlalți patrioți. Ei au continuat să țină sus steagul luptei pentru apărarea intereselor oamenilor muncii...”⁵⁰

⁴⁴ „Viața muncitoare”, din 2 octombrie 1926.

⁴⁵ „România muncitoare”, din 15—31 august 1925.

⁴⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 95, dos. nr. 24, f. 278—280.

⁴⁷ Arhiva I.S.I.S.P., microfilm nr. 112.

⁴⁸ „Viața Muncitoare”, din 29 noiembrie 1925.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 25.